

‘On Monumental Silences’ bij Kunsthall Extra City in Antwerpen

Groen uitgeslagen monumenten kritisch (her)bekijken

Groen uitgeslagen mannen (en in mindere mate vrouwen), al dan niet voorzien van een paard, maar zo goed als stevast verheven op een sokkel, ze kijken al decennialang uit over de Europese straten en pleinen. Iedereen weet er wel eentje staan, maar loopt er doorgaans argeloos voorbij. Ondanks hun status als gedenkteken, zetten de monumenten in het straatbeeld nauwelijks nog aan tot denken. Licht dat even anders wanneer we het standbeeld van Pater De Deken in Wilrijk erbij nemen. Vanop een metershoge sokkel laat hij met een kruisbeeld in de hand zijn knie rusten op de gebogen rug van een knielende, half-naakte Afrikaanse slaaf. Het monument werd in 1904, acht jaar na het overlijden van de missionaris in de toenmalige Vrijstaat-Kongo, opgericht. Volgens het bijgevoegde informatiepaneeltje is het standbeeld ‘een uitdrukking van de toenmalige verhoudingen tussen Europeanen en Afrikanen’, volgens anderen eerder een verfoeilijk toonbeeld van racisme, blanke suprematie en patriarchaal gedrag. Hun protest leidde in 2015 nochtans tot de komst van het plakaatje. Volstaat een tekst überhaupt wel om een waardig (tegen)perspectief te bieden bij dergelijke monumenten? Vergt de huidige context geen verder ingrijpen? Die vraag stelden ze zich in het Middelheim Museum en bij Kunsthall Extra City in Antwerpen. De twee instellingen werken de komende drie jaar samen aan een programma waarin de functie van monumenten op een kritische manier onder de loep wordt genomen.

Curator Antonia Alampi van Extra City keek naar Ibrahim Mahama (*1987) om de spits af te bijten. Hij werkt op dit ogenblik in Berlijn in het kader van een DAAD-residentie. Dat vormde dan ook de uitgelezen kans om de kunstenaar – die bekend werd met grootschalige installaties van jute zakken en normaal gezien actief is in Ghana – eens in Antwerpen uit te nodigen na eerdere succesvolle passages in Venetië (2015) en Kassel (2017). In Kunsthall Extra City presenteert hij nu het resultaat van zijn interventie die de naam ‘On Monumental Silences’ kreeg.

Hoe ging het project van start?

Antonia Alampi: “Met Extra City reflecteren we de komende drie jaar over de notie ‘burger-schap’. Monumenten zijn nu net zo belangrijk voor de opbouw en weergave van onze identiteit en maatschappelijke waarden. Het werk van Ibrahim kende ik al langer. Hierin spelen monumenten, monumentaliteit en de manier waarop ze onze beweging en perceptie beïnvloeden een grote rol. Bovendien werkt hij nu

in Berlijn, wat de samenwerking makkelijker maakt. We zijn praktisch bureu.”

In de tentoonstelling plaatste je twee ‘kleine’ kopieën van het standbeeld van Pater De Deken tegenover elkaar. Gaat het uitsluitend om de problematiek van deze historische figuur?

Ibrahim Mahama: “Nee, het gaat verder dan dat. Hoewel ik ernaar verwijs, gaat het hier niet enkel over een persoon, noch over Congo in het bijzonder. We spreken over eeuwen van geweld, uitbuiting, slavernij en racisme. Dat is helaas geen louter Belgisch verhaal. Het is trouwens niet enkel van belang om te begrijpen wat de sculpturen voorstellen, maar ook waar ze door middel van hun vorm en materialiteit naar verwijzen. Zo heb ik de beelden gereproduceerd op mensenmaat en anders dan het kolossale origineel gepresenteerd zonder sokkel. Op die manier kan je er al op een menselijke manier mee omgaan. Ook de materialen waarin ik het standbeeld reproduceerde, zijn bijzonder. De ene in rubber – een controversiële stof, zeker als je kijkt naar de relaties tussen België en Congo in de tijd waarin het originele standbeeld tot stand kwam –, de andere in vochtige klei. Tijdens een voorafgaande performatieve actie nam de kleien kopie door de interacties van het publiek een verrassende, nieuwe vorm aan. We houden de klei trouwens vochtig. Op die manier evocert de sculptuur dat ze voor bewerking vatbaar blijft.”

Alampi: “Klei doet geen aanspraak op eeuwigheid, zoals pakweg marmer. Het vertelt ons dat we dit soort standbeelden in onze veranderende maatschappij blijvend moeten uitdagen.”

Het project kreeg de titel ‘On Monumental Silences’. Volgens tegenstanders van dergelijke monumenten is hun propagandistische ‘stem’ in de openbare ruimte juist te luid. Waar zit hem de stilte?

Alampi: “Er zijn zoveel perspectieven die bewust of onbewust verzweven worden. De stilte die hen omgeeft is monumentaal. Het standbeeld in Wilrijk representeert natuurlijk een heel specifiek gezichtspunt op een historisch moment. Het ding heeft geen artistieke waarde, het is propaganda, een stuk geschiedenis. Enerzijds moeten we ons dus de vraag stellen wat we met deze monumenten moeten doen. Aan de andere kant is het belangrijk om te beseffen dat we wel degelijk nieuwe beelden kunnen maken. Vandaag zijn er veel interessante kunstenaars die tegenvoorstellen kunnen produceren. Die hoeven trouwens niet het bestaan van het andere perspectief te ontkennen. Hier namen we een kopie van een standbeeld als uitgangspunt. We zijn dus niet van nul begonnen. We hebben het originele beeld getransformeerd in iets dat veel meer verhalen kan vertellen.”

Ibrahim, er gaan stemmen op om ‘foute’ monumenten uit de publieke sfeer te verwijderen en in een ‘museum van schaamte’ te plaatsen. Houdt deze piste volgens jou steek?

Mahama: “Niet echt. We moeten de nieuwe keuzes die we binnen de huidige condities

Ibrahim Mahama, foto: Jean-Pierre Stoop

zouden kunnen maken volgens mij meer in overweging nemen, eerder dan met de vinger te wijzen naar specifieke historische omstandigheden. We delen immers dezelfde geschiedenis. Natuurlijk kijken we naar dit monument vanuit een historisch oogpunt, maar dat zouden we evengoed moeten doen vanuit een hedendaags perspectief dat de historische en ideologische begrenzingen van het standbeeld tracht te overstijgen.”

Wat zijn jullie van plan met de werken wanneer de tentoonstelling erop zit?

Alampi: “Voor mij zou het geweldig zijn, mochten ze aangekocht worden door een openbare

instelling. Maar waarschijnlijk zullen de werken de wereld rondreizen. Ook buiten België is het onderwerp immers relevant. Er is dan ook veel interesse vanuit het buitenland, bijvoorbeeld in de Verenigde Staten, waar de gebeurtenissen in Charlottesville nog vers in het geheugen liggen. Ook in Denemarken en Australië volgt men het project. Het toont alleen maar aan hoezeer het onderwerp resoneert.”

Raf WOLLAERT

‘On Monumental Silences’ tot 4 maart in Kunsthall Extra City, Eikelstraat 25-31, Antwerpen. Open wo-za van 13-18 u. www.extracity.org

‘Artministrator’ Guy Bleus in CIAP, Hasselt

Pionier op vele vlakken

‘Een hedendaags perspectief op het omvangrijke oeuvre van deze onterecht onderbelichte kunstenaar’, zo omschrijft CIAP in Hasselt de compacte solo ‘A scented dialogue between the postman and his electronic shadow’ van Guy Bleus. Een Limburger, en wereldwijd een grote naam in de mail art. Zijn kunst is meer dan dat. Performances, acties en zijn nieuwe manifest ‘Scents of artministration’: de bezoeker maakt kennis met zijn kritische attitude en zijn scherp doorzicht.

Christine VUEGEN

Wel mooi dat de pionierende kunstpraktijk van Guy Bleus (*1950, woont in Wellen) in de schijnwerpers wordt gezet in CIAP, een kunstcentrum dat veel aandacht schenkt aan jong talent. Het is daar de aftrap van een jaar, waarbij wordt gewerkt rond zijn kunst en mail art vandaag. Bleus bedrijft ‘artministration’, een zelfbedachte naam voor een kunststroming waarvan hij de definitie postte op de website neologisms.us. Administratie wordt als medium gebruikt om het systeem met de eigen middelen onder de loep te nemen. ‘De

artministrator ironiseert de ambiguïteit en ongerijmdheid van de bureaucratie’, schrijft hij in zijn nieuwe manifest. Hij kan fantastisch uit de hoek komen. Tijdens ‘Art Attack’ in 2013, een pop-up expo in een leegstaande herenkledingwinkel in Hasselt, installeerde hij zijn kantoor in het kantoor van de zaakvoerder: een ingreep die op slag de ogen opende voor de absurditeit van de bureaucratie. Geen installatie in CIAP en geen nieuw werk, maar een overzichtje met fotowerken, een assemblage, een video van twee performances en in twee vitrines documenten van performances, fax- en telegramprojecten, stempels, cd-roms, een boekje van zijn e-mail art netzine uit 1997, zijn boekproject ‘Art is Books’ en dies meer. De tentoonstellingstitel is dezelfde als die van zijn manifest over communicatie uit 1994, met toevoeging van ‘scented’: een geurende dialoog, al is er niks te ruiken. Het in 1978 door hem opgerichte ‘The Administration Centre’ in Wellen mag dan één van de grootste mail-art-archieven ter wereld zijn, met tot nog toe werk van 6000 kunstenaars uit 60 landen, Bleus is nooit blijven steken in het tijdperk van het klassieke postwezen. Bij iedere evolutie in communicatiedragers was hij er als de kippen bij. Dat is duidelijk, maar bij veel zaken in de vitrines weet je niet wat het verhaal is van het project. Het zijn ‘teasers’, dat wel, en zo krijg je het gevoel dat het een ongrijpbare kunstpraktijk is.

En wat blijkt? Guy Bleus komt al een aantal jaren amper buiten. Niemand kan me zeggen waarom. In 2010 stempelde hij in zijn

retrospectief in Cultuurcentrum Hasselt nog paspoorten van de planeet Mars af, en die zijn quasi identiek aan oude Belgische identiteitskaarten. Nu kregen zelfs CIAP-directrice Louise Osieka en Frank Hendrickx van arteVentuno hem niet te zien of te spreken. “Guy hield wel de controle. De communicatie verliep via zijn broer Freddy. Er scheelt niets, hij is niet ziek en hij is actief op Facebook. Hij heeft zich gewoon een teruggetrokken bestaan aangemeten”, glimlacht Hendrickx.

Guerrillero

Het was geen slecht idee om in te zoomen op kostuums van Guy Bleus. Zie hem daar staan in een groot fotowerk uit 1982. Hij houdt een zwart bordje voor zich met nummer 42.292, het registratienummer van het Benelux Merkenbureau in Den Haag waar hij zijn naam Guy Bleus in 1979 liet registreren als merk. Het is een bordje zoals in gevangenisfoto’s van misdadigers. Maar hij draagt wel een keurig herenkostuum, dat volledig bestaat uit briefjes van 50 frank. Echt geld. De titel is ‘Value Shredder - Demonetization’, en het werk zit in de collectie van de Nationale Bank.

De gelijknamige performance in galerie Entr’Act in Brussel is te zien in een filmpje. Alle bezoekers moesten bij het binnenkomen hun paspoort afgeven. Bleus zit in het bankbiljettenkostuum met een papierversnipperaar op de knieën en duwt de paspoorten erin. Hij stookt een vuurtje met de snippers en op het einde hangt hij het geldkostuum op en steekt

het in de fik. “Bij het buitengaan kreeg iedereen een paspoort van Mars, maar de mensen waren er niet blij mee dat ze hun identiteitskaart kwijt waren”, herinnert Frank Hendrickx zich. Het is een voorbeeld hoe radicaal zijn kunst kan zijn.

Het eerste kostuum is een assemblage uit 1979 met de resten van zijn ritueel verbrande legerkostuum en het boekje ‘Overleven in het gevecht’, een compositie tussen twee transparante plexiplaten. Er waren ook ‘administratieve performances’. Een nog niet ingevuld diploma is net echt, maar met overdreven formuleringen. “Ik heb een diploma van relativistische magie”, grinnikt een bezoeker. Bovendien werd het publiek in ‘spray performances’ besprenkeld met geuren en poppers. “Guy voegde al vroeg systematisch geuren toe aan zijn kunst. Hij zegt dat zijn eerste herinnering de geur van stempels is. Vader was gemeentesecretaris”, vertelt zijn broer. De eerste geurkunstenaar? Best mogelijk, en hij reflecteert over de geur(loosheid) van de administratie in zijn manifest.

Guy Bleus - 42.292, ‘A scented dialogue between the postman and his electronic shadow’ tot 8 april in CIAP, Lombaardenstraat 23, Hasselt. Open wo-vr van 11-18 u., za-za van 13-17 u. Op 4 maart om 14 u. licht Johan Pas zijn nieuwste publicatie ‘Artists’ Publications: The Belgian Contribution’ toe met bijzondere aandacht voor het door Guy Bleus uitgegeven drukwerk. Meer solo’s in CIAP: Rein Dufait (zie H ART nr. 177) en Alice De Mont. www.ciap.be